

טומאת התהום דזיבה הותרה, (12) כלומר: הציץ שעל ראשו של הכהן הגדול מרצה על טומאת הגוף כשהטומאה אינה ידועה, ואף זו טומאה שאינה ידועה היתה בשעתה כי מי דע שיראו וייסתר מנינם. (13)

ואף רבי אושעיא סבר בבבאור דברי רבי יוסי שאמר "למפרע" דהיינו מדרבנן.

דתניא: רבי אושעיא אומר:

אבל (14) הרואה זוב [זיבה] ביום השביעי שלו אחר שעבר מקצת היום, הרי זה סותר את כל שבעת הימים שלפניו.

ואמר ליה רבי יוחנן: לא נסתור אלא יומו שראה בו בלבד?!

והוינן בה על דברי רבי יוחנן: והרי מה נפשך?!

אי סתר — אם סותרת הראיה ואפילו לאחר שספר את מקצת היום — אם כן כולהו סתר [צריכה היא לסתור את כל הימים] —

ואי לא סתר — כיון שכבר ספר את מקצת היום ו"מקצת היום ככולו" — אם כן לא נסתור ולא יומו, כלומר: אין הוא צריך

לסתור אף את אותו היום שראתה בו, לפי שכבר עלה לו מקצת היום ושלמו ספורים שלו ויצא מכלל הזיבה, וראיה של עכשיו אינה אלא כראיה ראשונה של זב שאינה אלא כקרי בעלמא! (15)

אלא אימא כך הוא שאמר רבי יוחנן: לא נסתור ולא יומו, כלומר לא יסתור כלל!

ואמר ליה רבי אושעיא לרבי יוחנן: רבי יוסי א-טו קאי בוותך [רבי יוסי סובר כדבריך], דאמר רבי יוסי: מכאן ולהבא הוא מטמא.

ומדברי רבי אושעיא אלו מוכיחה הגמרא שאף הוא סבר בהבנת דברי רבי יוסי שאינו מטמא למפרע אלא מדרבנן, שהרי תיקשי על דברי רבי אושעיא שאמר בשם רבי יוסי "מכאן ולהבא מטמא":

והא רבי יוסי למפרע הוא דאמר וכפי שהביאה הגמרא מברייתא שאמר כן רבי יוסי?!

אלא ודאי סובר רבי אושעיא דמאי "למפרע" שאמר רבי יוסי — מדרבנן.

מקשה הגמרא קושיא לשיטת רבי יוסי הסובר: "מקצת היום ככולו", וכשראתה

טומאת התהום דזיבה.

14. התוספות הביאו כאן מדברי רש"י בפסחים שכתב, שאינו יודע על מה קאי רבי אושעיא שאמר "אבל".

15. התוספות הביאו מגמרא פסחים פא א שמקשה בסגנון זה: אי קסבר למפרע הוא מטמא אפילו כולהו נסתור, ואי מכאן ולהבא הוא מטמא יומו נמי לא לסתור — והכל עולה לדבר אחד.

12. כן הגיה רבי בצלאל אשכנזי; ופירושו התוספות מה היא טומאת התהום של מת, כגון שבשעת שחיטת פסח ישב על אבן אחת, ולא נודע כלל שקבר תחתיו, ואחר שחיטה נודע לו שנטמא בקבר התהום.

ובפירוש הרא"ש כתב: כל טומאת ספק קרי ליה טומאת התהום, כמו שהתהום מכוסה, ואין אדם יודע מה יש בו.

13. ראה סוגיית הגמרא בפסחים פ ב שהיא נושאת ונותנת בדיון זה אם הציץ מרצה על

זה כאילו ראתה ביום ראשון שלישי וחמישי, שהימים הנקיים שבינתיים מפסיקים את רצף ראיותיה ואינה נעשית זבה גדולה.

ואם כן איך תמצא – לרבי יוסי – זבה גדולה?!

ומשינן: (1) **דחזיא תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה**, היינו: כגון שראתה ביום ראשון סמוך לשקיעת החמה לפניו ולאחריה [הרי שני ימים] וגם ביום שלאחריו ראתה סמוך לשקיעת החמה לפניו ולאחריה [הרי יום שלישי], **דלא הוי שהות** כלומר שהות שתיחשב שימור, דבכי האי גוונא **פליק לה** ראיותיה **למניינא** [עולים שלשת ראיותיה למנין] לעשותה זבה גדולה.

כלומר: היות ורואה היא ביום הראשון לפני ואחרי שקיעת החמה הרי לה שתי ראיות רצופות בשני ימים [קודם ולאחר השקיעה] שאין ביניהם שימור והפסק.

והיות וראתה ביום השני גם סמוך לשקיעת החמה, נמצא שהיום השני אינו יכול לעלות לשימור, (2) והיות והיא ממשיכה לראות גם בתחלת היום השלישי שהרי רואה היא אף ביום השני סמוך לשקיעת החמה לאחריה, הרי לה ראייה שלישית שאין בינה לקודמותיה הפסק ושימור כלל. (3)

בסופו של יום, מחשיבים אנו את מחציתו הראשונה של היום שהיה נקי כיום שלם של טהרה; ואם כן הוא הדין שהרואה בתחילת היום ופסקה, מחשיבים אנו את מחציתו הנקי של היום – לאחר שפסקה מלראות – כיום של טהרה העולה לה לשימור ראייתה שבאותו יום, שכך לי מקצתו השני של היום כמו מקצתו הראשון של היום:

ואם כן תיקשי לרבי יוסי:

מכדי סבר "מקצת היום ככולו", אם כן זבה גמורה [זבה גדולה] הרואה שלש ראיות בשלשה ימים רצופים **דמייטי קרבן** [שדינה להביא קרבן] **היכי משכחת לה**, איך יתכן שתהא כזאת?! והרי:

כיון דחזיא בפלגיה דיומא [כיון שרואה היא דם בחצי הראשון של היום], הרי **אידך פלגיה דיומא** [מחציתו השנייה של היום כשכבר פסקה מלראות] **פליק לה לשימור** [עולה לה לשימור הראייה שבמחצית הראשונה של היום]?!?

כלומר: כיון שאינה שופעת דם עד סופו של היום, הרי שמקצת היום הנקי שלאחר פסיקת הדם נחשב כיום שלם של טהרה היות ו"מקצת היום ככולו", ונמצא שבין ראייה לחברתה מפסיק יום של טהרה, והרי

הדרן עלך הריני נזיר

1. בפסחים פא א וכפירוש ה"ברכת ראש" בדברי התוספות כאן.

2. כי אמצעיתו של יום אינו עולה לה לשימור.

3. א. ואף שמקצתו השני של היום השלישי יכול לעלות לה לשימור, הרי כבר נעשית זבה גדולה

1. א. מלשון התוספות נראה, שאין הם גורסים את התירוץ הראשון הנדפס בגמרא "איבעית אימא דשפעה תלתא יומי בהדי הדדי", וטעמם הוא, היות ודי לנו לומר שראתה בסוף היום, ולמה לידחק ששפעה שלשה ימים רצופים.
ב. תירוץ הגמרא מתבאר על פי הגמרא

פרק מי שאמר

מתניתין:

השלמת הנזירות. (5)

אבל אם אמר: "הריני נזיר שלשים יום", שלא היה צריך לומר אלא "הריני נזיר" כיון שאף סתם נזירות שלשים יום היא, והוא הוסיף ואמר "שלשים יום" —

אם גילח ליום השלשים, לא יצא, כי אנו מפרשים את תוספת המלים "שלשים יום", שכוונתו לחייב את עצמו בניהוג נזירות של שלשים יום "שלמים" שלא נאמר בהם "מקצת היום ככולו", ולכן לא יצא, שהרי גילח קודם שגמר את ימי נזירותו. (6)

מי שאמר (4): "הריני נזיר" ולא אמר מנין אלא נזר סתם נזירות שהיא שלשים יום, הרי זה מגלח [מביא קרבנותיו ומגלח] ביום השלשים ואחד, כי זמן התגלחת הוא אחר שתמו ימי הנזירות.

ואם גילח ליום השלשים הרי זה יצא, משום ש"מקצת היום ככולו", ומאחר שנהג בנזירות בתחלת יום השלשים, הרי זה כאילו נהג נזירות יום שלם, ונמצא שגילח אחר

בשלש ראיותיה הרצופות.

זו בהערות שם תתבאר שיטת הרמב"ם בביאור משנה זו.

ב. ואף שיש לנו לומר "מקצת היום ככולו", ולהכשיר את התגלחת אחר שעבר מקצת יום השלשים, אין אומרים כן לכתחילה אלא בדיעבד, ונחלקו הראשונים אם הוא דין תורה או רק מדרבנן, גזירה אטו נזירות שאמר בה שלשים יום שלמים, שאז מן הדין אין אומרים בה "מקצת היום ככולו".

ג. לשיטת בר פדא: הגילוח ביום שלשים ואחד, הוא מדרבנן גזירה אטו נזירות של מפורשת של שלשים יום שהיא ביום שלשים ואחד — מן התורה לדעת בר פדא — וכפי שיתבאר בהמשך המשנה.

5. לשיטת בר פדא: אם גילח ביום שלשים יצא, כיון שזה הוא עיקר זמנו מן התורה, וחכמים שאמרו לגלח ביום שלשים ואחד לא החמירו בדיעבד.

6. כן הוא לשיטת רב מתנא.

ב. ואם תאמר למה הוצרכו התוספות לומר שאין היום עולה לה לשימור משום שרואה היא סמוך לשקיעה מלפניה ולאחריה, והרי אף אם תמצצם את ראיותיה בשני ימים רצופים עד שקיעת החמה ממש, ותראה למחרתו ראייה שלישית, הרי תיעשה זבה גדולה, שאין כאן מקצת יום נקי להפסיק את הרצף! ? זה אינו, שהרי תחלת היום שלאחריו ועד שתראה באותו יום יעלו לה לשימור יום האתמול.

4. א. המשנה מתבארת כאן לפי שיטתו של רב מתנה [לעיל ה א] שהלכה כמותו, הסובר: "סתם נזירות" שלשים יום היא, [ולא כבר פדא הסובר שם, שעיקרה של סתם נזירות אינה אלא כט יום], וכפירוש המשנה שנתבאר בסוגיא שם, בתוספות ובהערות שם; ולשיטת רב פדא שם, מתבארת המשנה באופן אחר וכפי שנתבאר בסוגיא שם, ויתבאר בהערות דבר דבור על אופניו; ולאחר דברי הגמרא בעמוד ב על משנה

מי שנזר שתי נזירות [בחול"ם] סתם, שכל אחת מהן היא שלשים יום:

מגלה למחרתו ביום הששים ואחד. **ואם גילה את הראשונה ליום השלשים** – שיצא בדיעבד היות ו"מקצת היום ככולו" – (9) הרי זה מגלה לכתחילה את השניה ביום הששים שהוא יום השלשים ואחד לתחלת מנין הנזירות השניה.

ואם גילה את השניה ביום הששים חסר אחד – לאחר שגילה את הראשונה ביום שלשים שלה – הרי זה יצא, וכשאר נזיר המגלה ביום שלשים יום שיצא. (10)

הרי זה מגלה (7) את הנזירות הראשונה ביום השלשים ואחד, ואת השניה מגלה אפילו לכתחילה ביום הששים ואחד של הנזירות הראשונה שהוא יום השלשים ואחד של הנזירות השניה, כי ביום השלשים ואחד של הראשונה לאחר התגלחת התחיל מנין הנזירות השניה, (8) ונמצא כי ביום הששים נשלמו שלשים יום של נזירות שניה, והרי זה

ולשיטת בר פדא: כיון שאמר "הריני נזיר שלשים יום" נמצא שלא תמו ימי הנזירות עד סוף שלשים יום, שאין אומרים לדעתו "מקצת היום ככולו" כלל בסוף הנזירות [אלא בתחלתה], ולכן אינו מגלה אלא ביום שלשים ואחד.

7. לדעת המנחת חינוך חלה עליו נזירות שניה מיד אחר שנזרק עליו אחד מדמי הקרבנות, כי מאחר שהותר מאיסורי נזירות שחלו עליו מחמת נזירות ראשונה בזריקת אחד מן הדמים, אם כן מיד חלה עליו נזירות שניה, ולפי זה הקשה: איך יכול לגלח על נזירות הראשונה, והרי כיון שחל עליו נזירות שניה קודם תגלחת של ראשונה, איך יכול לגלח ולעבור על לא תעשה ועשה.

9. היינו לרב מתנא, וכל שכן לבר פדא שמעיקר דין תורה ואף בלי "מקצת היום ככולו" זמן הגילוח הוא ביום השלשים.

10. חידוש יש בפיסקא זו מה שלא למדנו מתחילת המשנה, והוא: שהרי יום השלשים של הנזירות הראשונה עולה מקצתו לתשלום יום השלשים של הנזירות הראשונה [לפי דעת רב מתנא], ואותו יום עצמו עולה בסופו ליום ראשון של נזירות שניה, וחידוש הוא שיום שלשים עולה לכאן ולכאן.

אבל החזון איש [קלח ו] כתב: "דודאי כן הוא דעת הנודר שלא תחול שניה עד שתתקיים כל מצות הראשונה", [ראה עוד שם מה שכתב במוסגר], וכתב, דלפי זה בין זריקת אחד מן הדמים לתגלחת מותר הוא לשתות יין וליטמא למתים.

8. ויום הראשון של הנזירות עולה לו למנין, ואף על פי שאינו יום שלם, ככל מי שנוזר באמצע היום שהיום הראשון עולה לו למנין, ואף על פי שאינו יום שלם, והיינו משום ש"מקצת היום

ואפילו לבר פדא שאין אנו צריכים לתחלתו של יום השלשים שיעלה למנין ימי הנזירות של הראשונה שהרי לדעתו אין משך הנזירות אלא כט יום, מכל מקום חידוש הוא, כיון שאין ניכר כל כך בסופו של יום השלשים [שהוא עולה לתחלת נזירות שניה] שהוא נוהג לשם נזירות זו, שהרי בתחילת היום נהג נזירות לשם נזירות אחרת, וזה הוא חידוש המשנה בפיסקא זו לדעת בר פדא.

וזו עדות העיד רבי פפיים: על מי שנזר שתי נזירות סתם:

כיון שהוא עומד עדיין בתוך ימי נזירותו שהן שלשים יום.⁽¹²⁾

שאם גילח את הראשונה ליום השלשים, הרי זה מגלח לכתחילה את השניה ליום הששים.

רבי אליעזר אומר אינו פותר אלא שבעה ימים, כלומר: ממתין שבעה ימים עד שייטהר ויביא את קרבנותיו בטהרה;⁽¹³⁾ וטעמו הוא, משום שלדעתו אומרים "מקצת היום ככולו" אף לענין זה שתהא חשובה הסתירה כאילו היא אחר שכבר נהג את כל נזירותו.⁽¹⁴⁾

ואם גילח את השניה ליום הששים חפר אחד, הרי זה יצא.

הריני נזיר שלשים יום שייתר בלשונו לומר "שלשים יום", כי די היה לו לומר "הריני נזיר" כיון שסתם נזירות שלשים יום, בהכרח שנתכוין לחייב את עצמו בניהוג של שלשים יום שלמים שאין בהם "מקצת היום ככולו".

שיום שלשים למנין נזירות הראשונה עולה לו מן המנין לכאן ולכאן, דהיינו הן לנזירות הראשונה והן לנזירות השניה, שתחלתו עולה לו להשלמת השלשים של נזירות הראשונה, וסופו עולה לו לתחלת מנין הנזירות של השניה.⁽¹¹⁾

מי שאמר הריני נזיר נזירות סתם:

ולפיכך אם נטמא ביום השלשים הרי זה פותר את הכל מן התורה, ואפילו לרבי אליעזר, שהרי אין שייך לומר "מקצת היום

אם נטמא ביום השלשים — קודם הבאת קרבנות ותגלחת — הרי זה פותר את הכל,

ראו זיבה או דם אפילו לאחר הטבילה הרי הם סותרים.

11. כן הוא פירוש המשנה לפי רב מתנא.

ולשיטת בר פדא אין צריכים כלל ביום הראשונה אינה מושכת אלא כט יום כדעת בר פדא, ולפיכך יום השלשים עולה מן המנין לנזירות השניה, שאילו היה צריך את היום הזה להשלים את הנזירות הראשונה, לא היינו מקילים להחשיבו לכאן ולכאן, [וראה בהערות שבסוגיא שם, שיש ביאורים אחרים לדעת בר פדא בפסקא זו].

12. ואף על פי שלענין הבאת קרבנות ותגלחת אנו אומרים: "מקצת היום ככולו", ויכול הוא להביא אחר מקצת היום את קרבנותיו, מכל מקום אין סברא זו מועילה להחשיבו כמי שנטמא אחר נזירותו, ודימה זאת המאירי לזב וזבה שאומרים ביום השביעי שלהם "מקצת היום ככולו" ויכולים הם לטבול, ומכל מקום אם

13. כן היא דעת התוספות, ולשון "סותר" לאו דוקא; וראה עוד פירוש בזה, ב"מפרש" לעיל ו ב ד"ה ואי ס"ד.

14. א. ולא כדעת חכמים, שאף כי מודים הם

ביום מלאת ימי נזרו", להחמיר על מי שנזר נזירות מפורשת ונטמא ביום מלאת שיינתן לו תורת נזיר, דהיינו נזירות נוספת כשיעור סתם נזירות שהיא שלשים יום.⁽¹⁷⁾

ואם נטמא ביום המאה ואחד, הרי זה סותר שלשים יום, ואף שהוא לאחר מלאת, גזרו חכמים ביום המאה ואחד אטו יום שלשים של סתם נזירות, וכשם שביום שלשים של סתם נזירות הרי זה סותר את כולו דהיינו שלשים יום, כך אם נטמא ביום המאה ואחד הרי הוא סותר שלשים יום.⁽¹⁸⁾

רבי אליעזר אומר: אינו סותר אלא שבעה,

ככולו", כיון שמשמעות דבריו היא שיהיו שלמים.⁽¹⁵⁾

הריני נזיר מאה יום:

אם נטמא ביום המאה הרי זה סותר את הכל, שהרי לדעת חכמים אין מועיל "מקצת היום ככולו" לענין סתירה, והרי הוא בתוך ימי נזירותו וסותר את הכל.⁽¹⁶⁾

רבי אליעזר אומר: אינו סותר אלא שלשים יום, ואף שלדעת רבי אליעזר אומרים "מקצת היום ככולו" אף לענין סתירה; רבי אליעזר לומד מן הכתוב "וזאת תורת הנזיר

ב. לפי דברי רבי אליעזר בנזירות של מאה יום, שוב נמצא דמה שסובר רבי אליעזר בנזירות מפורשת של שלשים יום שהוא סותר את הכל, אין זה רק משום שאמר "שלשים יום" דמשמע שלימין, אלא משום "תן לו תורת נזיר" דהיינו שלשים יום, והיינו "סותר הכל".

ג. כל מה שנתבאר בזה הוא לדעת רב מתנא. ולדעת בר פדא שאין אומרים כלל מקצת היום ככולו, ואם כן היות ומשך הנזירות היא מאה יום היה לנו לומר שיסתור את הכל כמו בנזירות מפורשת של שלשים יום שמודה בה רבי אליעזר שהוא סותר את הכל.

מכל מקום אינו סותר אלא שלשים יום מאותו מקרא ד"וזאת תורת הנזיר", שפסוק זה לדעת בר פדא בא להקל, שאם נטמא ביום מלאת, לא יסתור אלא שלשים יום, ולא את כל ימי הנזירות.

18. א. והוא הדין שאם נטמא ביום שלשים ואחד שהוא סותר שלשים יום, אטו נטמא ביום שלשים, נתבאר על פי תוספות לעיל בסוגיא, וראה מה שנתבאר שם בהערות על זה, ובדף יד ב ד"ה סותר כתבו, שביום שלשים ואחד אינו סותר.

לעיקר דין "מקצת היום ככולו" לענין הבאת קרבנות ותגלחת, מכל מקום סוברים הם שאין זה מועיל לענין סתירה, וכפי שנתבאר לעיל בהערה. ולשיטת בר פדא הטעם הוא משום שרבי אליעזר אינו גוזר להחשיב את יום השלשים בתוך ימי נזירותו, שהרי מן התורה אין הוא בתוך ימי נזירותו, וראה בזה בהערות בסוגיא לעיל על פיסקא זו.

15. א. ראה עוד בהבנת שיטת רבי אליעזר בזה בהערה בהמשך המשנה.

ב. לדעת בר פדא, דין זה פשוט הוא כי בנזירות מפורשת של שלשים יום נמשך זמן הנזירות שלשים יום, ולדעת בר פדא אין אומרים כלל "מקצת היום ככולו".

16. וכל שכן דלבר פדא שאין אומרים כלל מקצת היום ככולו, שהוא סותר את כולם, כך הוא לדעת התוספות.

17. א. אבל בנזירות סתם לא נאמר מקרא זה, ולכן סובר רבי אליעזר בנזירות סתם שאינו סותר אלא שבעה.

שהרי לשיטתו אפילו אם נטמא ביום השלשים של סתם נזירות אינו סותר אלא שבעה, וכל שכן ביום המאה ואחד.

גמרא:

שנינו במשנה: מי שאמר הריני נזיר, ונטמא יום שלשים, סותר את הכל; רבי אליעזר אומר: אינו סותר אלא שבעה:

ב-טו ומפרשת הגמרא: כי קסבר רבי אליעזר "כל אחר מלאת" שבעה הוא סותר בלבד.

כלומר: לרב מתנא הסובר: סתם נזירות שלשים יום, הרי הוא סותר שבעה בלבד כי הוא ביום שאחר מלאת כיון שאנו אומרים בתחלתו "מקצת היום ככולו"; וחכמים סוברים שלענין סתירה אין אומרים "מקצת היום ככולו".

ולבר פדא שנסתיימה הנזירות ביום הכ"ט, סברת רבי אליעזר היא משום שהוא אחר מלאת, ואף חכמים מודים לו בזה, אלא שהם סוברים שמדרבנן סותר ביום השלשים, אטו מי שנזר נזירות מפורשת של שלשים יום ונטמא ביום השלשים שהוא סותר את הכל.

אבל כשאמר הריני נזיר שלשים יום, ונטמא ביום השלשים, סותר את הכל כמו ששנינו במשנה, ולא פליג רבי אליעזר, כיון דאמר "שלימין", כלומר: כיון שייתר בלשונו ואמר "שלשים יום" ולא היה צורך להוסיף כן, כי אף סתם נזירות היא שלשים יום, הרי זה כאילו אמר "שלימין" שלא יחול בהם דין "מקצת היום ככולו".

הריני נזיר מאה יום, ונטמא יום מאה סותר את הכל; רבי אליעזר אומר: אינו סותר אלא שלשים.

וכולא פירושא דמתניתין כדהוינן בה [כקושיות ותירוצי הגמרא לעיל בפרק ראשון] אליבא דבר פדא ורב מתנא. (1)

מתניתין:

מי שנזר והוא בבית הקברות, שקיבל עליו נזירות כשהוא טמא מן הקבר, [או שהיה טמא בשאר טומאת מת, ונזר], הרי הוא חלוק ממי שנטמא אחר שנזר, ואינו מביא קרבן טומאה לכשייטרה.

ואפילו אם היה שם [בבית הקברות, או שיצא משם ועדיין לא נטהר] שלשים יום שהוא

ב. לדעת בר פדא, הסובר שאף אם נטמא ביום שלשים אינו סותר אלא מדרבנן, גזרו כאן חכמים גזירה לגזירה, ומשום דאי לא הא לא קיימא הא.

1. להרמב"ם [בפירוש המשניות ובהלכות] שיטה אחרת — וכדרב מתנא שהלכה כמותו — בהבנת כמה פיסקאות מן המשנה, וכפי מה

שביאר שיטתו בחידושי מרן ר"ז הלוי הלכות נזירות פ"ד ה"א:
א. מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד, ואם גילח ליום שלשים, יצא, [וכפירוש התוספות], הריני נזיר שלשים יום אם גילח ליום שלשים לא יצא:

טעם החילוק הוא, משום שכשאמר "הריני נזיר" סתם, אומרים אנו ביום השלשים "מקצת